กัณฑ์ที่ 13

ธรรมนิยามสูตร

แสดง ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

เอวมฺเม สุตํ ฯ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ
ตตฺรํ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ
ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ
ภควา เอตทโวจาติ ฯ

บัดนี้อาตมาภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เป็นธรรมสวนะฉลองประคองศรัทธาประดับสติปัญญาคุณสมบัติ ของท่านผู้พุทธบริษัททั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรเพื่อสวนะกิจในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า จะชี้แจงแสดงธรรมเทศนาในเวลาวันนี้ คือในเรื่อง **ธรรมนิยามสูตร** ***ธรรมที่สมเด็จพระพุทธเจ้าผู้มีพระภาคทรงตรัสเทศนายกย่องธาตุธรรมว่า เป็นของเกิดขึ้นก่อนเก่า หรือเก่าก่อน พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้น หรือจะไม่บังเกิดขึ้น ธาตุธรรมน่ะเขามีอยู่แล้ว เขาเกิดอยู่แล้ว ตั้งอยู่แล้วเป็นปรกติ พระองค์ทรงแสดงธรรมในข้อนี้ คือจะทรงแสดงชี้แจง แสดงธาตุธรรมให้ปรากฏตามกำหนดตามความเป็นจริงของธาตุธรรมเหล่านั้น*** บัดนี้จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี แห่งพระสูตรนั้น เพื่อเป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัททุกถ้วนหน้า

เริ่มต้นแห่งพระสูตรว่า

เอวมฺเม สุตํ *พระสูตรนี้พระอานนท์ได้สดับฟัง เฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า*

เอวํ อากาเรน *ด้วยอาการอย่างนี้*

เอกํ สมยํ *ณ สมัยครั้งหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับที่วิหารเชตวันอันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกคฤหบดีสร้างถวายในกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นสมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งหาพระภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายรับพุทธพจน์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยอาลปนคาถาว่า*

ภทนฺเต *ความเจริญจงมีแก่พระองค์ดังนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาค เมื่อพระภิกษุทั้งหลายเป็นอันมากมาสู่ที่ประชุมนั้นแล้ว* จึงได้ตรัสพระสูตรนี้ว่า

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ *พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้น ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี*

อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ *ความไม่บังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี*

ฐิตา ว สา ธาตุ *ธาตุนั้น เขาตั้งอยู่แล้ว*

ธมฺมฏฺฐิตตา *เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นของตั้งมั่นแห่งธรรมหรือเป็นที่ตั้งมั่นแห่งธรรม*

ธมฺมนิยามตา *เพราะความที่แห่งธาตุนั้น เป็นเบาะของธรรม* คำว่าเป็นเบาะนี้ขบขันอยู่

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา *สังขาร ทั้งปวงไม่เที่ยงดังนี้*

ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ *พระตถาคตเจ้าได้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ ไต่สวนธรรมนั้นอยู่ หรือไต่สวนธาตุนั้นอยู่*

อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา อภิสเมตฺวา *ครั้นตรัสรู้พร้อมจำเพาะแล้ว ไต่สวนเสร็จแล้ว*

อาจิกฺขติ เทเสติ *ย่อมบอก ย่อมแสดง*

ปญฺญเปติ ปฏฺฐเปติ *ย่อมบัญญัติ ย่อมแต่งตั้ง*

วิวรติ วิภชติ *ย่อมเปิดเผย ย่อมจำแนก*

อุตฺตานีกโรติ *ย่อมทำให้ตื้นขึ้นว่า*

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติฯ ***สังขาร ทั้งปวง ไม่เที่ยง***

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ

อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ

ฐิตา ว สา ธาตุ

ธมฺมฏฺฐิตตา

ธมฺมนิยามตา

ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี หรือว่าความไม่เกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่น ของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ว่า

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ *สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์*

ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ *พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ไต่สวนธาตุนั้น*

อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา *ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ไต่สวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทำให้ตื้นขึ้นว่า* ***สังขาร ทั้งปวง เป็นทุกข์*** ดังนี้

อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ

อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ

ฐิตา ว สา ธาตุ

ธมฺมฏฺฐิตตา

ธมฺมนิยามตา

ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี หรือว่าความไม่เกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่น แห่งธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ว่า

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ***ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว***

ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ *พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่*

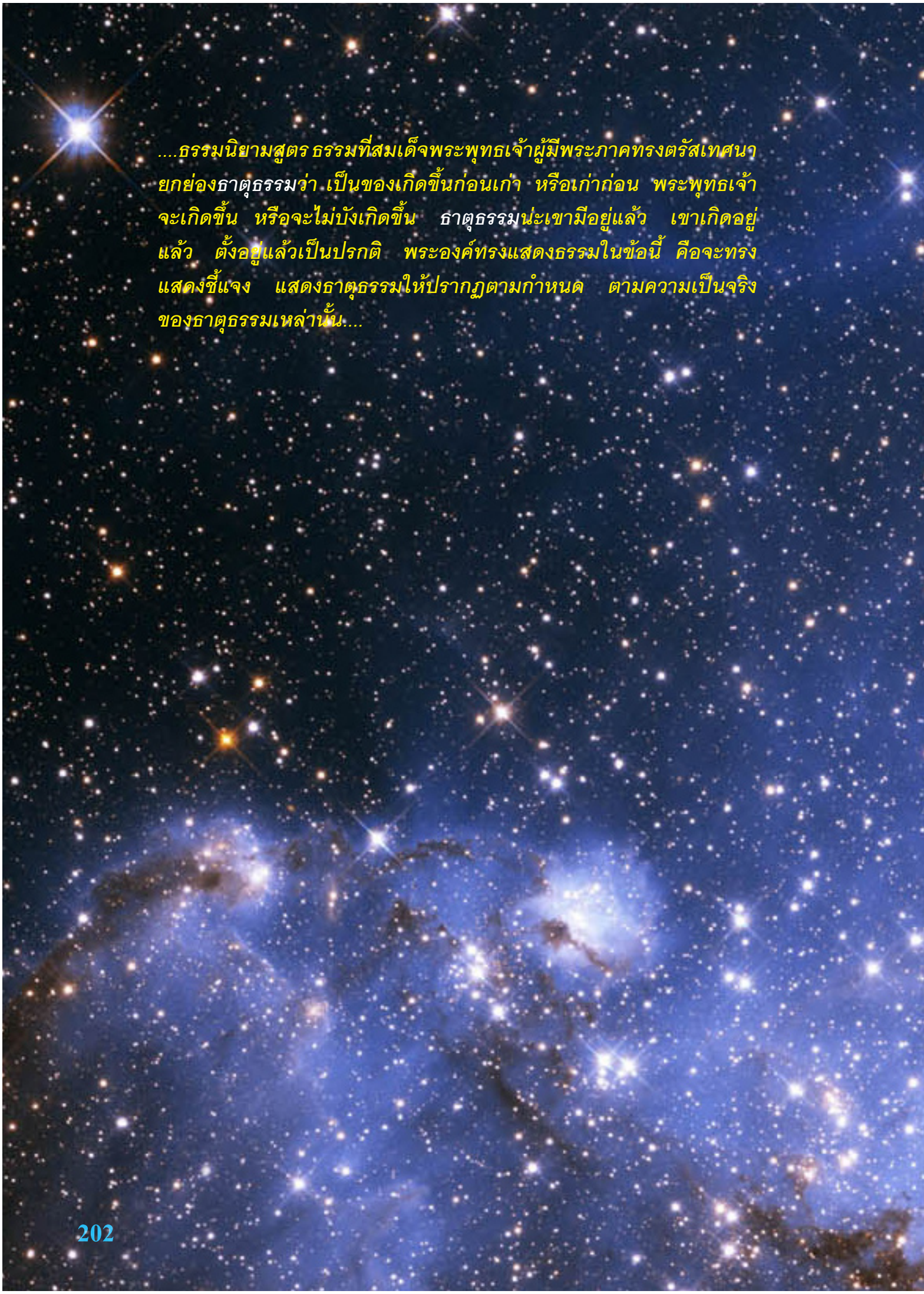

....ธรรมนิยามสูตร ธรรมที่สมเด็จพระพุทธเจ้าผู้มีพระภาคทรงตรัสเทศนายกย่องธาตุธรรมว่า เป็นของเกิดขึ้นก่อนเก่า หรือเก่าก่อน พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้น หรือจะไม่บังเกิดขึ้น ธาตุธรรมน่ะเขามีอยู่แล้ว เขาเกิดอยู่แล้ว ตั้งอยู่แล้วเป็นปรกติ พระองค์ทรงแสดงธรรมในข้อนี้ คือจะทรงแสดงชี้แจง แสดงธาตุธรรมให้ปรากฏตามกำหนด ตามความเป็นจริงของธาตุธรรมเหล่านั้น....

ภาพจาก : hubbesite.org

ไต่สวนหรือสอบสวนธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ไต่สวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงทำให้ตื้นขึ้นว่า ธรรม ทั้งหลาย ไม่ใช่ตัว ดังนี้

อิทมโวจ ภควา *สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสพระสูตรนี้จบลงแล้ว*

อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุํ *ภิกษุทั้งหลายมีใจยินดี เพลิดเพลินภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยประการดังนี้* นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา เทศนาดังนี้ ตามที่แปลกันในสยามภาษานี้

ต่อแต่นี้จะแปลขยายจากมคธภาษาเป็นสยามล้วน ให้เราท่านทั้งหลายได้ทบทวนได้สดับตรับฟัง ให้เข้าเนื้อเข้าใจ เป็นธรรมอันลุ่มลึกสุขุมนัก ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้ายว่า พระสูตรนี้อันพระอานนท์เถรเจ้าได้สดับตรับฟังแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่วิหารเชตวัน อันเป็นอารามของอนาถบิณฑิกคฤหบดีสร้างถวาย ในกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น สมเด็จพระพุทธเจ้าผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเรียกภิกษุทั้งหลายมาสู่ที่เฝ้า ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นรับพุทธพจน์ของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยอาลปนคาถาว่า *ภทนฺเต* ความเจริญจงมีแด่พระองค์ดังนี้ แล้วสมเด็จพระผู้มีพระภาคได้เริ่มตรัสพระสูตรนี้ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความบังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ความไม่บังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ สอบสวนซึ่งธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ทรงบอกทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงกระทำให้ตื้นขึ้นว่า **สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง**

ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความบังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ความไม่บังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ว่า สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ พระตถาคตเจ้าตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ สอบสวนซึ่งธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ทรงบอก ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงกระทำให้ตื้นขึ้นว่า **สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์** ดังนี้

ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความบังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ความไม่บังเกิดขึ้นของพระตถาคตเจ้าก็ดี ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม เพราะความที่แห่งธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว พระตถาคตเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะอยู่ สอบสวนธาตุนั้นอยู่ ครั้นตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ทรงบอกทรงแสดง ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้ง ทรงเปิดเผย ทรงจำแนก ทรงกระทำให้ตื้นขึ้นว่า **ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว** ดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสพระสูตรนี้จบลงแล้ว ภิกษุทั้งหลายมีใจเพลิดเพลินยินดีภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยประการดังนี้

นี่เป็นสยามภาษาล้วน ไม่เกี่ยวด้วยบาลี แต่ว่าเป็นเนื้อความของภาษาแปลอยู่ ไม่ใช่สยามภาษาแท้

เป็นแปลมคธภาษาเป็นสยามอยู่ จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป เพราะธรรมนี่ลึกซึ้งนัก เราไม่รู้ไม่ถึง เราอาศัยกายมนุษย์ก็จริงแต่ว่าหารู้จักธาตุธรรมของมนุษย์ไม่ หารู้จักธาตุธรรมของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ไม่ วันนี้จะชี้แจงแสดงให้เข้าเนื้อเข้าใจในธาตุธรรมเหล่านี้

ข้อสำคัญอยู่ก็ ที่พระตถาคตเจ้าน่ะเราต้องรู้จักคือใคร? รูปพรรณสันฐานเป็นอย่างไร? แล้วก็คำว่า ธาตุน่ะ ว่าธรรมน่ะเราต้องรู้จักว่าเป็นอย่างไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร นั่นแน่ะต้องรู้ความอันนั้นแน่ะ ที่แสดงมาแล้วนี้ เป็นอุเทศ นิเทศ ต้องเป็นปฏินิเทศออกไป อุเทศน่ะแสดงเนื้อความอยู่ นิเทศน่ะกว้างออกไป นิเทศน่ะพิสดารออกไป จะแสดงให้พิศดารกว้างขวางออกไปอีก "ธาตุ" คำว่าธาตุนั้นน่ะ พระตถาคตเจ้าจะเกิดขึ้นก็ดี ไม่เกิดขึ้นก็ดีธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว **พระตถาคตเจ้าน่ะรู้กันน่ะ "ธรรมกาย" เคยเทศน์กันมากแล้ว ธรรมกายมีหลายชั้น** ธรรมกายโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด สิบกาย กายหยาบกายละเอียดทั้งมรรคทั้งผลด้วย รวมทั้งมรรคทั้งผล ๑๐ กาย นี่เรียกว่าธรรมกาย นี่ตัวพระตถาคตเจ้าทั้งนั้น ธรรมกายนี้ตัวพระตถาคตเจ้าทั้งนั้น เมื่อเข้าใจว่าพระตถาคตเจ้าดังนี้ละก็ เราจะแสดงว่าธรรมกายจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว ที่ได้ไว้น่ะก็ถูกเหมือนกันแบบเดียวกัน พระตถาคตเจ้าก็แบบเดียวกัน ชื่อธรรมกายนั่นแหละ เรียกธรรมกายนั่นแหละ

เมื่อเข้าใจแล้วดังนี้ จะแสดงโดยธาตุ ให้เข้าเนื้อเข้าใจต่อไปว่า ***ฐิตา ว สา ธาตุ*** ธาตุนั้นเขาตั้งอยู่แล้ว แต่ว่าความที่ของธาตุนั้นเป็นที่ตั้งมั่นของธรรม นั่นแน่มีธรรมอยู่ข้างหลังนั่นแน่ เพราะความที่ของธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ธาตุเป็นที่ตั้งของธรรม เป็นเบาะของธรรมอย่างนี้จริงน่ะ **ธาตุ**น่ะรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร **ธรรม**น่ะรูปพรรณสันฐานเป็นอย่างไร โต เล็กเท่าไหน อยู่ที่ไหน ***ธาตุนั้นตัวจริงน่ะกลม ๆ ธรรมตัวจริงก็กลม ๆ เป็นดวงกลม ๆ เล็กใหญ่ตามส่วน*** เล็กน่ะ เล็กที่สุดจนกระทั่งเอากล้องส่องไม่เห็น เป็นดวงทั้งนั้น ใหญ่ขึ้นไปก็หมดธาตุหมดธรรม เต็มธาตุเต็มธรรม เต็มไปหมดเป็นดวงใหญ่ขึ้นไป ขนาดนั้น นั่นเป็นดวงของธาตุ ดวงของธรรม ธาตุธรรมนี้แยกกันไม่ได้ อาศัยกัน เหมือนกายมนุษย์กับใจทีเดียว แยกกันไม่ได้ ถ้าแยกกันเกิดเรื่อง ต้องเป็นต้องตายทีเดียว เพราะฉะนั้น ธาตุนั้นก็เป็นเบาะของธรรม ธรรมต้องอยู่ในธาตุ อาศัยธาตุอยู่ ถ้าว่าเมื่อธาตุเป็นเบาะของธรรม ถ้าว่าเมื่อธาตุเป็นที่ตั้งมั่นของธรรมละก้อ ธรรมเป็นที่ตั้งมั่นของธาตุได้บ้างไหมล่ะ ได้เหมือนกัน แบบเดียวกัน ถ้าธาตุนั้นเป็นเบาะของธรรม ธรรมเป็นเบาะของธาตุบ้างได้ไหมล่ะ ได้เหมือนกัน แบบเดียวกัน เป็นอย่างไรกันน่ะ

คำว่าเป็นเบาะนั่นแหละ เป็นภาษาพูด เป็นภาษาไทยเราแท้ ๆ แต่ว่าฟังไม่ออก อย่าเข้าใจว่าเบาะที่ปูให้เด็กนอน หรือเมาะปูให้เด็กนอน เข้าใจเสียอย่างนั้น เข้าใจอย่างนั้นหมด ก็ถูกเหมือนกันแหละ แต่ว่ามีวัตถุธาตุ มีวัตถุนั้นขึ้น แต่คำว่าธาตุเป็นเบาะของธรรม ธรรมเป็นเบาะของธาตุน่ะ เป็นเบาะอย่างนี้ มนุษย์มาเกิดในมนุษย์โลกมีอายตนะ ของชั้นกามนี่ โลกายตนะ ต้องมีโลกายตนะเป็นเบาะ ไม่มีโลกายตนะเป็นเบาะ เกิดไม่ได้ เขาเรียกว่าโลกายตนะ อายตนะของโลก อายตนะมี ๒ อย่าง อายตนะของธรรม "ธรรมายตน" ธรรมายตนน่ะ ไม่ใช่อื่นทีเดียว นิพพานทีเดียว ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า ***อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ*** นิพพานเป็นอายตนอยู่อันหนึ่ง นิพพานเป็นอายตนอยู่ พระพุทธเจ้าไปนิพพาน เบาะนิพพานก็มี สัตว์มาเกิดในโลก เบาะของโลกเขาก็มี เรียกว่า*โลกายตนํ* เป็นเบาะเป็นที่ตั้ง เป็นที่อาศัยอยู่ เรียกว่าเป็นเบาะ เกิดในครรภ์มารดา ครรภ์มารดาเป็นเบาะ นั่นก็โลกายตนะเหมือนกัน แม้เกิดในชั้นทิพย์ ๖

ชั้น ชั้นทิพย์เขาก็เป็นเบาะ เกิดในชั้นรูปพรหมอรูปพรหม ชั้นรูปพรหมอรูปพรหมนั่นก็เป็นเบาะเหมือนกัน เรียกว่าโลกายตนะทั้งนั้น รู้จักเบาะอย่างนี้ละก็เข้าใจกัน เมื่อเข้าใจฟังดังนี้

ธาตุที่เขาตั้งอยู่แล้วน่ะ ธาตุน่ะแบ่งออกไปเป็นสอง มีธาตุอย่างหนึ่ง ธาตุแบ่งออกไปเป็นสอง เป็น "สังขตธาตุ" "อสังขตธาตุ" ถ้าธาตุแบ่งออกเป็นสอง ธรรมล่ะ ก็แบ่งออกเป็นสองเหมือนกัน "สังขตธรรม" "อสังขตธรรม" แบบเดียวกัน เรียกว่า "สังขตธาตุ สังขตธรรม" "อสังขตธาตุ อสังขตธรรม" ไม่ใช่แต่เท่านั้น ยังมี "วิราคธาตุ วิราคธรรม" อีก ยังมีอีก วิราคธาตุวิราคธรรม ที่ท่านยกตำรับตำราไว้ว่า สงฺขตา วา อสงฺขตา วา วิราโค เตสํอกฺขมกฺขายติ "สังขตธาตุสังขตธรรม" ก็ดี "อสังขตธาตุอสังขตธรรม" ก็ดี ไม่ประเสริฐเลิศเท่า "วิราคธาตุวิราคธรรม" วิราคธาตุวิราคธรรมประเสริฐเลิศกว่าสังขตธรรมและ อสังขตธรรมเหล่านั้น นั่นต้องรู้ชัดลงไปอย่างนี้

สังขตธาตุสังขตธรรม น่ะ เป็นอย่างไร? นี่แหละที่เราอาศัยอยู่นี่แหละ ตัวสังขตธาตุสังขตธรรมทั้งนั้น อยู่กับธรรมในกายมนุษย์ นี่ก็เป็นสังขตธรรมอยู่กับธาตุมนุษย์ นี่ก็เป็นสังขตธาตุ ธาตุธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ บังคับบัญชาได้ เป็นสังขตธาตุสังขตธรรม

ถ้า***อสังขตธาตุอสังขตธรรม***ล่ะ อยู่ที่ไหน? อสังขตธาตุอสังขตธรรมตั้งแต่ธรรมกายขึ้นไป ธรรมกายที่เป็นโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายที่เป็นโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ถ้ารวบทั้งหมดเช่นนี้ นี่ก็หมดสงสัยทีเดียว ส่วนที่เป็นธรรมกายแล้ว เป็นอสังขตธาตุอสังขตธรรม แต่ยังไม่ใช่ "วิราคธาตุวิราคธรรม" ธาตุที่เป็นธรรมกาย ไม่ต้องยกธรรมกายโคตรภูออก เป็นธรรมกายใสแบบเดียวกัน ที่เป็นธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด ธาตุธรรมที่เป็นธรรมกายทั้งหยาบทั้งละเอียด ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นโคตรภู ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นพระโสดา ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นพระสกทาคา ธรรมกายหยาบธรรมกายละเอียดที่เป็นพระอนาคา ยกพระอรหัตออกเสีย ทั้ง๘ กายนี้เป็นอสังขตธาตุ อสังขตธรรมทั้งนั้น ธาตุเหล่านี้ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ เป็นเหมือนแก้วใสสะอาดทีเดียว นี่เป็นอสังขตธาตุอสังขตธรรมทีเดียว แต่ว่ายังไม่ใช่ "วิราคธาตุวิราคธรรม"

ถ้าจะเป็น***วิราคธาตุวิราคธรรม***ล่ะ ต้องกายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียดเป็น วิราคธาตุวิราคธรรม กายพระอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียดเป็นวิราคธาตุวิราคธรรมทีเดียว มีธาตุธรรมชนิดเดียวกันไม่ต่างกัน แต่ว่าละเอียดขึ้นไปเป็นชั้น ๆ เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม เออรู้จักละ

ส่วนสังขตธาตุ สังขตธรรม อสังขตธาตุ อสังขตธรรม วิราคธาตุ วิราคธรรม รู้จักธาตุละ ธาตุเหล่านี้แหละเป็นตัวยืน พระตถาคตเจ้าจะเกิดขึ้นก็ดี หรือว่าพระตถาคตเจ้าจะไม่เกิดขึ้นก็ดี ธาตุธรรมเหล่านี้เขาตั้งอยู่แล้ว เขามีปรากฏอยู่แล้ว เขาไม่งอนง้อผู้หนึ่งผู้ใด มีปรากฏขึ้นเป็นสัตว์เป็นสังขาร เป็นกำเนิดที่เรียกว่า อัณฑชะ สังเสทชะ โอปปาติกะ ชลาพุชะ กำเนิดทั้ง๔นี้ ที่เกิดขึ้นก็เพราะอาศัยธาตุธรรมเหล่านั้นผลิตขึ้น ธาตุธรรมเหล่านั้นผลิตขึ้นเหมือนอะไร ผลิตขึ้นเหมือน ติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ ติณชาติ ต้นหญ้า รุกขชาติต้นไม้ พฤกษชาติเหล่านี้ไม่มีธาตุธรรมละก็มีไม่ได้ ต้องอาศัยธาตุธรรมผลิตขึ้น ผลิตขึ้นก็เป็นสังขาร เป็นสังขารของโลกไป มนุษย์เล่า ที่ผลิตขึ้นเป็นมนุษย์นี่เป็นหญิงเป็นชายปรากฏนี่ ก็อาศัยธาตุธรรมนั่นแหละ ธาตุธรรมนั่นแหละผลิตขึ้น ถ้าไม่มีธาตุธรรมแล้วเป็นไม่ได้ ปรากฏไม่ได้ ถ้าธาตุธรรมผลิตขึ้นเป็นอะไร? ก็เป็นสังขาร เป็นปุญญาภิสังขารบ้าง อปุญญาภิสังขารบ้าง อเนญชาภิสังขารบ้าง ที่เป็นปุญญาภิสังขาร สังขารที่งดงามสวยงามที่ดีที่ชอบใจเจริญใจ ที่เป็นอปุญญาภิสังขาร สังขารที่ไม่งดงาม

....ธรรมน่ะ ที่นี้จะกล่าวถึง "ธรรม" ละ "ธรรม"ดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ในกลางกายมนุษย์นี่ นี่ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์นี่ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี ด้ายกลุ่มขึง ๒ เส้นตึง สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ๒ เส้นตึง ตรงกลางจดกัน ตรงกลางก็ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี....

ที่ไม่ดีที่ไม่ชอบใจทั้งนั้น อเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว ได้แก่สังขารของอรูปพรหม ในเนวสัญญานาสัญญายตนะก็เป็นอเนญชาภิสังขาร หรือได้แก่อสัญญีสัตว์ เบื่อนามติดรูป ได้รูปฌาน๔ เบื่อนามติดรูป อยู่ในพรหมชั้นที่๑๑ นั้น นั่นเรียกว่าเป็น อเนญชาภิสังขารเหมือนกัน เป็นสังขาร๓ ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร อเนญชาภิสังขาร

ที่เป็นสังขารเหล่านี้ขึ้น ก็เพราะธาตุธรรมเหล่านั้นผลิตขึ้น ธาตุธรรมเหล่านั้นเป็นตัวยืน ผลิตให้เป็นติณชาติ รุกขชาติ พฤกษชาติ วัลลีชาติ ผลิตให้ เป็นสัตว์ เป็นหญิง เป็นชายปรากฏขึ้นอย่างนี้ ที่ผลิตขึ้นเรียกว่าอะไร? พระพุทธเจ้าท่านทรงสอบสวนแล้ว ตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว สอบสวนแล้ว ว่านั่นแหละ สังขารเป็นสังขารขึ้น สังขารจะเป็นขึ้นมากน้อยเท่าไร เหมือนต้นไม้ ภูเขา ตึกร้านบ้านเรือน เหล่านี้แหละจะเป็น "อุปาทินนกสังขาร" ก็ดี "อนุปาทินนกสังขาร." ก็ดี ที่เป็นอุปาทินนกสังขาร สังขารที่มีใจครอง ที่เป็นอนุปาทินนกสังขาร สังขารที่ไม่มีใจครองได้แก่ ติณชาติ รุกขชาติ พฤกษชาติ วัลลีชาติ เหล่านั้น ไม่มีใจครอง อนุปาทินนกสังขาร

สังขารที่เกิดขึ้นอาศัยกำเนิด๔ คือ อัณฑชะ สังเสทชะ ชลาพุชะ โอปปาติกะ เหล่านี้ เกิดขึ้นอาศัยกำเนิด๔เหล่านี้ เรียกว่า อุปาทินนกสังขาร สังขารที่มีใจครอง

สังขารที่มีใจครองก็ดี ไม่มีใจครองก็ดี นั่นแหละเรียกว่า สพฺเพสงฺขารา สังขารทั้งหลายเหล่านั้นไม่เที่ยง

สังขารทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้นไม่เที่ยง แปรผันไปหมด ปรากฏอย่างนี้

เมื่อรู้จักอย่างนี้แล้ว สิ่งที่ไม่เที่ยง เราก็ถามซิว่า ในสากลโลก ถามพระ ถามเณร ถามอุบาสก อุบาสิกาก็ได้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ล่ะ? มันจะเอาสุขมาจากไหนล่ะ มีสตางค์อยู่ ๑๐๐ บาท ใช้หมดไปเสียแล้ว มันไม่เที่ยงมันหมดไปเสีย ทุกข์หรือสุขล่ะ อ้าวไม่มีใช้ทุกข์แล้ว หรือไม่ฉะนั้น สังขารเหล่านี้ที่แปรไปอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ล่ะ ถามคนแก่ซี สุขหรือทุกข์ ต้องว่าทุกข์ทีเดียว ถามเด็ก ๆ มันก็ไม่ทุกข์ล่ะซี หนุ่ม ๆ สาว ๆ มันก็ไม่ทุกข์ ถามคนแก่เข้าซี ทุกข์ทันทีทีเดียว อ้อทุกข์เช่นนี้หรอกหรือ นี่มันทุกข์อย่างนี้ นี่เรียกว่า สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เป็นทุกข์จริง ๆ นะ ไม่ใช่สุขหรอก สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา เป็นทุกข์แท้ ๆ ไม่ใช่หลอกลวง ทุกข์จริง ๆ แต่ว่าทุกข์เหล่านี้ไม่เที่ยง ทุกข์เหล่านี้ก็เป็นละครของโลก ชั่วครั้งชั่วคราวแล้วก็เลิกกันไป ลาโรงกันไป เก็บฉากกันไป หายไปหมด ไม่รู้ไปทางไหน ก็เป็นละครโลกนั่นเอง ถ้าว่าใครมีปัญญา ก็ปล่อยความยึดถือสิ่งที่ไม่เที่ยงนั้นเสีย ถ้าเป็นคนโง่ก็ไปยึดถือสิ่งที่เป็นทุกข์ไม่เที่ยง มันก็ต้องร้องไห้เศร้าโศกเสียใจไป เข้าใจว่าเป็นของเรา เป็นเราไป นั่นมันโง่นี่ ไม่รู้จริงตามธาตุธรรมเหล่านี้ ถ้ารู้จริงตามธาตุธรรม เขาปรุงให้เป็นไปต่างหากล่ะ ไม่ใช่ของใคร ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขาที่ไหน ไม่มีทั้งนั้น เมื่อรู้จักความจริงอันนี้แล้ว รู้จักความจริงอันนี้แล้ว ไม่ใช่แต่ธาตุอย่างเดียว ไม่ใช่แต่ธาตุที่เป็นทุกข์ ไม่ใช่แต่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์นะ ธรรมทั้งหลายก็ยังไม่ใช่ "ตัว"นะ รู้จักว่าไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เที่ยวหา "ตัว" กันยุ่ง ทีนี้ใครล่ะเป็นผู้ทุกข์ ใครล่ะเป็นผู้รับทุกข์ใครล่ะ เป็นตัว เป็นตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล จะหากันยุ่ง จะเอาธรรมเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์เป็นบุคคลเสียอีกละ ท่านก็ยืนยันอีกว่า ***สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา*** ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ "ตัว" แต่ว่าธรรมทั้งหลายก็ไม่ใช่ตัว ปรุงตัวให้เป็นไปอีกนั่นแหละ ถ้าว่าไม่มีธรรมตัวก็ไม่มี ไม่มี**ตัว ธรรม**ก็ไม่มี อาศัยกัน นี่ข้อสำคัญ **ธรรม**ทั้งหลายไม่ใช่ตัว ธรรมทั้งหลายน่ะประสงค์อะไร ธรรมที่อยู่กับธาตุนั่นแหละ ธาตุมีเท่าไรธรรมมีเท่านั้น มากมายนับประมาณไม่ได้

ธรรมน่ะ ที่นี้จะกล่าวถึง "ธรรม" ละ "ธรรม"ดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ใน***กลางกายมนุษย์***นี่ นี่ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์นี่ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี ด้ายกลุ่มขึง ๒ เส้นตึง สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ๒ เส้นตึง ตรงกลางจดกัน ตรงกลางก็ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่นั่นแหละธรรมละ ดวงนั้นแหละเรียกว่า "ธรรม" เมื่อดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ดวงขนาดนั้นละ

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายมนุษย์ละเอียดล่ะ ๒เท่า นั้น

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายทิพย์ล่ะ ชนิดเดียวกันเหมือนกัน ใสหนักขึ้นไป ๓เท่า นั้น

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายทิพย์ละเอียด ๔เท่า นั้น

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายรูปพรหม ๕เท่า นั้น โตขึ้นไป โตขึ้นไป

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายรูปพรหมละเอียดล่ะ ๖เท่า นั้น

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายอรูปพรหม ๗เท่า นั้น

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดล่ะ ๘เท่า นั้น ๘เท่าฟองไข่แดงของไก่ โตขนาดนั้น นั่นเรียกว่าธรรมทั้งหลายทั้งนั้น เป็น สังขตธาตุสังขตธรรม

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายธรรมล่ะ นั่นเป็น๙เท่า

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายธรรมละเอียดล่ะ ๑๐เท่า นั่น เท่าหน้าตักวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง เท่าหน้าตักธรรมกาย นั้น ๆ

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายพระโสดาละเอียดล่ะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายพระสกทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายพระสกทาคาละเอียดล่ะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรม ที่ทำให้เป็น กายพระอนาคาละเอียดล่ะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

นี่ธรรมเหล่านี้เป็น อสังขตธาตุอสังขตธรรม แต่ว่าไม่ใช่ วิราคธาตุวิราคธรรม

ดวงธรรมเหล่านี้ ดวงธรรมที่เป็น วิราคธาตุวิราคธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา พระอรหัตละเอียด กว่า ๒๐ วาขึ้นไป นี่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตละเอียด

ยกดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตกับพระอรหัตละเอียดออกเสีย ดวงธรรมต่ำกว่านั้นลงมารวมด้วยกัน ๑๖ ดวง นั่นแหละคำว่า ธรรมทั้งหลายละ ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัวละ ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ธรรม ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ธรรม ทีนี้จะให้รู้จักตัวละ ใครเป็นตัวละ?

กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัว

กายมนุษย์ละเอียด ก็เป็นตัว แต่ว่าตัวโดยสมมุตินะ ยกกันขึ้น เชิดกันขึ้น เรียกมันขึ้น ตัวโดยสมมุติ

กายทิพย์-กายทิพย์ละเอียด ก็เป็นตัว

กายรูปพรหม ก็เป็นตัว

รูปพรหมละเอียด ก็เป็นตัว

กายอรูปพรหม ก็เป็นตัว

อรูปพรหมละเอียด ก็เป็นตัว

ตัวโดยสมมุติทั้งนั้น ไม่ใช่**ตัวโดยวิมุตติ**นะ นี่ตัวโดยสมมุติเหมือนละครโรงใหญ่ในโลก สมมุติว่าเป็นพระเอกนางเอกมันก็ลาโรงกันเสียทีหนึ่ง ก็จะเอาพระเอกนางเอกที่ไหน ลาโรงกันแล้ว ตัวเหล่านี้ตัวโดยสมมุติทั้งนั้น ตัววิมุตติมีไหมล่ะ? มีตัววิมุตติมีอยู่

กายธรรมนั่นแหละกายธรรมละเอียดนั่นแหละเป็นตัววิมุตติละ เป็นตัวอีกเหมือนกัน แต่ว่าเป็นตัวโดยวิมุตติ

กายธรรม-กายธรรมละเอียด ก็เป็นตัว

กายโสดา-โสดาละเอียด ก็เป็นตัว ตัวโดยวิมุตติ

กายพระสกทาคา-พระสกทาคาละเอียด ก็เป็นตัว ตัวโดยวิมุตติ

กายธรรมพระอนาคา-พระอนาคาละเอียด ก็เป็นตัว ตัวโดยวิมุตติอีกเหมือนกัน แต่ว่ายังไม่ใช่วิราคธาตุวิราคธรรม เป็นแต่เพียงว่า “สังขตาวา” “อสังขตาวา” เท่านั้น ตัวที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ ตัวที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ เท่านั้นเอง แต่ไม่ใช่เป็นวิราคธาตุวิราคธรรม ไม่ใช่วิมุตติหลุดขาดทีเดียว เป็นตทังค

ภาพจาก : hubbesite.org

....แต่ว่าผู้เทศน์เองก็ได้ค้นคว้าหาเหตุผลเหล่านี้นักหนา ***แต่ว่ายังไปไม่ถึงสุด ไปยังไม่สุดในวิราคธาตุวิราคธรรม ถ้าไปสุดเวลาไรละก้อ วิชาวัดปากน้ำ วิชาของผู้เทศน์นี่สำเร็จเวลานั้น ภิกษุสามเณรจะต้องเหาะเหินเดินอากาศได้ทันทีทีเดียวไม่ต้องไปสงสัยละ ถ้าไปสุดวิราคธาตุวิราคธรรมละ เวลานี้กำลังไปอยู่ ทั้งวันทั้งคืน วินาทีเดียวไม่ได้หยุดเลย ตั้งใจจะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรมนี่แหละ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งบัดนี้ นับปีได้ ๑๒ ปี กับ ๖ เดือนเศษแล้วเกือบครึ่งละ จะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรมให้ได้ แต่มันยังไม่สุด แต่มันจะอีกกี่ปีไม่รู้แน่นะ*** ถ้าว่าสุดแล้วก็รู้ดอก ไม่ต้องสงสัยละ รู้กันหมดทั้งสากลโลก ถ้าสุดเข้าแล้วก็รบราฆ่าฟันเลิกกันหมด มนุษย์ในสากลโลกร่มเย็นเป็นสุขหมด ไม่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ มีผู้เลี้ยงเสร็จ เป็นสุขเหมือนอย่างกับพระ เหมือนอย่างกับเทวดา เหมือนกับพระนิพพาน สุขวิเศษไพศาลอย่างนั้น จะได้พบแน่ละ แต่ว่าขอให้ไปสุดวิราคธาตุวิราคธรรมเสียก่อน...

วิมุตติบ้าง วิภขัมภนวิมุตติบ้าง ไม่ถึงสมุจเฉทวิมุตติ สมุจเฉทวิมุตติก็หลุดเลยเป็น "วิราคธาตุวิราค-ธรรม" ทีเดียว นั่นเป็นสมุจเฉทวิมุตติทีเดียว นี่รู้จักตัวละนะ ก็รู้เท่านั้น เมื่อรู้จักตัวชนิดนี้ละก็

ดวงธรรมนั่นจึงไม่ใช่ตัว แต่ว่าเป็นที่อาศัยตัว ตัวต้องอาศัยดวงธรรมนั้น ถ้าดวงธรรมนั้นไม่มี ตัวก็ไม่มี สมมุติก็สมมุติด้วยกัน วิมุตติก็วิมุตติด้วยกัน ปัจจัยปรุงแต่งได้ก็ปรุงแต่งได้ด้วยกัน ปรุงแต่งไม่ได้ก็ไม่ได้ด้วยกัน ขาดจากปัจจัยปรุงแต่งก็ขาดด้วยกัน เพราะเป็นตัวอาศัยกันอย่างนี้

เพราะฉะนั้นท่านถึงได้ชี้ว่า ***สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา*** ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ตัวก็ไม่ใช่ธรรม ธรรมก็ไม่ใช่ตัว ตัวอยู่ส่วนหนึ่ง ธรรมอยู่ส่วนหนึ่ง คนละชั้น ธรรมอยู่ดวงหนึ่งใส เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่กลางกายมนุษย์ ตัวมนุษย์อีกเรื่องหนึ่ง ไม่ใช่ดวงธรรม เพราะฉะนั้นท่านถึงได้ยืนยันว่า สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว มีเท่าไรก็ไม่ใช่ตัวทั้งนั้น เรียกว่าธรรมทั้งหลาย

เมื่อรู้จักชัดดังนี้ รู้จักชัดว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว ตัวไม่ใช่ธรรม เมื่อรู้จักจริงเสียเช่นนี้แล้ว เราก็จักตั้งใจแน่แน่วให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ เมื่อเข้าถึงธรรมกายโคตรภูแล้ว ธรรมกายโคตรภูละเอียด เข้าถึงธรรมกายโสดา โสดาละเอียด สกทาคา สกทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด เท่านี้เราก็จะเป็นสุขเกษมสำราญเบิกบานใจ พระพุทธเจ้าไปทางไหน เราก็จะไปทางนั้น นี้เทศนาเช่นนี้สั้น ยืนยันให้เข้าใจชัดเชียว

ถ้าเทศนาให้กว้างออกไปอีก กว้างออกไปอีกนั้นเข้าใจยาก ฝ่าย "สราคธาตุสราคธรรม" "วิราคธาตุวิราคธรรม" "สังขตธาตุอสังขตธาตุ สังขตธรรมอสังขตธรรม" เมื่อแยกออกไปแล้วมีสอง **ธาตุ-ธรรม**ทั้งหมด เรียกว่า **วิราคธาตุวิราคธรรม สราคธาตุสราคธรรม** แยกออกเป็นสอง **วิราคธาตุวิราคธรรม** ได้แก่ธรรมเป็นพระอรหัต-พระอรหัตละเอียด นั่นเป็นวิราคธาตุวิราคธรรมแท้ ๆ ถ้าสังขตธาตุสังขตธรรม อสังขตธาตุอสังขตธรรม อยู่ใน **สราคธาตุสราคธรรม** ทั้งนั้น ย่นลงมาเสียเท่านี้เป็นสองอย่าง สราคธาตุสราคธรรมกับวิราคธาตุวิราคธรรม สองอย่างเท่านั้น

เมื่อรู้จักชัดดังนี้แล้ว ธาตุนี่พิสดารมากมายนัก ที่มนุษย์อาศัยนี้ ธาตุย่อย ๆ ที่เรามองเห็นไม่มีที่สุดเสียแล้ว ตาก็มองไม่มีที่สุด ธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ นั้น แยกออกไป ดินน้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ ทั้งนั้น มองไม่มีที่สุดเป็นตึกร้าน บ้านเรือน เรือกสวน ไร่นา เรือแพนาวา เป็นสัตว์เป็นบุคคล เหล่านี้เป็น สราคธาตุสราคธรรม พวกธาตุธรรมทั้งนั้น ไม่มีที่สุดทีเดียว

ถ้าให้กว้างขวางออกไปแล้ว เป็นชั้น ๆ ธาตุมีเป็นชั้น ๆ ธาตุอยู่เป็นชั้น ๆ ไม่ใช่กว้างขวางเท่านั้น เข้าไปในกลางนะ กลางของกลางนะ กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง **ภายนอก**นั่นเป็น **สราคธาตุสราคธรรม** **กลางเข้าไป** กลางเข้าไป กลางเข้าไป จนกระทั่งถึงพ้นจากสราคธาตุสราคธรรม เข้าถึง**วิราคธาตุวิราคธรรม** เป็นชั้น ๆ เข้าไปใหญ่โตหนักเข้าไปทุกที ไม่มีที่สุด เต็มธาตุเต็มธรรมหมด ไม่มีที่ว่างเลย ที่แสดงเท่านี้ก็จบธาตุจบธรรมทั้งหมด

แต่ว่าผู้เทศน์เองก็ได้ค้นคว้าหาเหตุผลเหล่านี้นักหนา แต่ว่ายังไปไม่ถึงสุด ไปยังไม่สุดในวิราคธาตุวิราคธรรม ถ้าไปสุดเวลาไรละก้อ วิชาวัดปากน้ำ วิชาของผู้เทศน์นี่สำเร็จเวลานั้น ภิกษุสามเณรจะต้องเหาะเหินเดินอากาศได้ทันทีทีเดียวไม่ต้องไปสงสัยละ ถ้าไปสุดวิราคธาตุวิราคธรรมละ เวลานี้กำลังไป

ภาพจาก : hubbesite.org

....***พวกเราทั้งหลายนี้ไม่ได้ไปกันเลย เฉย ๆ อยู่ มัวชมสวนดอกไม้ในโลกอยู่นี่เอง ชมรูปบ้าง เสียงบ้าง กลิ่นบ้าง รสบ้าง ก็อยู่ที่เดียวนั่นเอง ไม่ได้ไปไหนกับเขาเลย*** นี้พวกจะไปก็ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา จะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรม อ้าวไปๆ ก็เลี้ยวกลับเสียแล้วไม่ไปกันจริง ๆ ไปชมสวนดอกไม้อีกแล้ว ไปเพลิดเพลินในบ้านในเรือนกันอีกแล้ว อ้าวไป ๆ ก็จะไปอีกแล้วไป ๆ ก็กลับเสียอีกแล้ว ***พวกเรานี้แหละกลับกลอก กลับกลอกอยู่อย่างนี้แหละ จะเอาตัวไม่รอด ชีวิตไม่พอ*** เหตุนี้ให้พึงรู้ว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวของเรา....

อยู่ ทั้งวันทั้งคืน วินาทีเดียวไม่ได้หยุดเลย ***ตั้งใจจะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรมนี่แหละ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งบัดนี้ นับปีได้ ๑๒ ปี กับ ๖ เดือนเศษแล้วเกือบครึ่งละ จะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรมให้ได้ แต่มันยังไม่สุด แต่มันจะอีกกี่ปีไม่รู้แน่นะ*** ถ้าว่าสุดแล้วก็รู้ดอก ไม่ต้องสงสัยละ รู้กันหมดทั้งสากลโลก ถ้าสุดเข้าแล้วก็ รบราฆ่าฟันเลิกกันหมด มนุษย์ในสากลโลกร่มเย็นเป็นสุขหมด ไม่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ มีผู้เลี้ยงเสร็จ เป็นสุขเหมือนอย่างกับพระ เหมือนอย่างกับเทวดา เหมือนกับพระนิพพาน สุขวิเศษไพศาลอย่างนั้น จะได้พบแน่ละ แต่ว่าขอให้ไปสุดวิราคธาตุวิราคธรรมเสียก่อน

พวกเราทั้งหลายนี้ไม่ได้ไปกันเลย เฉย ๆ อยู่ มัวชมสวนดอกไม้ในโลกอยู่นี่เอง ชมรูปบ้าง เสียงบ้าง กลิ่นบ้าง รสบ้าง ก็อยู่ที่เดียวนั่นเอง ไม่ได้ไปไหนกับเขาเลย นี้พวกจะไปก็ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาจะไปให้สุดวิราคธาตุวิราคธรรม อ้าวไปๆ ก็เลี้ยวกลับเสียแล้วไม่ไปกันจริง ๆ ไปชมสวนดอกไม้อีกแล้ว ไปเพลิดเพลินในบ้านในเรือนกันอีกแล้ว อ้าวไป ๆ ก็จะไปอีกแล้ว ไป ๆ ก็กลับเสียอีกแล้ว ***พวกเรานี้แหละกลับกลอก กลับกลอกอยู่อย่างนี้แหละ จะเอาตัวไม่รอด ชีวิตไม่พอ*** เหตุนี้ให้พึงรู้ว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวของเรา ก็นั่นแหละจึงจะเข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมได้

ที่จะเข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมน่ะ ต้องปล่อยชีวิตจิตใจนะ ไปรักไปห่วงอะไรไม่ได้ ปล่อยกันหมดสิ้นทีเดียว ไปรักห่วงใยอยู่ละก็ไปไม่ได้ ไปไม่ถึงทีเดียว เด็ดขาดทีเดียว ต้องทำใจหยุดนั่นแน่ จึงจะไปถูกวิราคธาตุวิราคธรรมได้ ต้องทำใจหยุด หยุดในหยุด ไม่มีถอยกัน ไม่มีกลับกันละ นั่นแหละจึงจะไปสุดได้ ถ้าใจอ่อนแอไปไม่ได้ดอก ต้องใจแข็งแกร่งทีเดียวจึงไปได้

นี่ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ในสราคธาตุสราคธรรม วิราคธาตุวิราคธรรม ซึ่งมีมาในธรรมนิยามสูตร แสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย เข้าถึงของจริงในธรรมนิยามสูตร ให้พินิจพิจารณา ***ผู้ที่สดับตรับฟังแล้ว ให้ตั้งใจแน่แน่ว่า เราจะต้องเข้าถึง วิราคธาตุวิราคธรรมให้ได้*** นี่แหละเป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ด้วยประการดังนี้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแด่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแด่เวลาสมมุติว่ายุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ **เอวํ** ก็มีด้วยประการฉะนี้

คติธรรมหลวงพ่อวัดปากน้ำ

ด้วยความหมั่น มั่นใจ ไม่ประมาท
รักษาอาตม์ ข่มใจไว้เป็นศรี
ผู้ฉลาด อาจตั้งหลัก พำนักดี
อันห้วงน้ำ ไม่มี มารังควาน